Meddelanden

af

Gestriklands Fornminnesförening.

1911.

Till Gefle stads historia under 1700-talet.

1. Magistratens bidrag till K. Maj:ts berättelse till riksdagen 1746—47.

Enligt öflig sed skulle till riksdagen 1746 en relation om rikets tillstånd och beskaffenhet afgifvas. Materialet till denna relation tillhörde det naturligtvis befallningshafvandena i länen att anskaffa, hvilka i sin ordning använde dem underordnade organ. Af denna anledning har nedan intagna i Gefle stads magistrats namn uppsatta skrift kommit till.

Den är affattad i 12 särskilda punkter, och skola här före dess fullständiga anförande några af dess märkligaste uppgifter antecknas.

I punkt 1 klagas öfver handelns släta tillstånd, som endast under krigsåret 1743, då en del trupper voro sammandragna i Gefle, företedde någon större lifaktighet. Eljes vore den stadd snarare i tillbakagång än i utveckling.

Såsom en af de förnämsta orsakerna till aftagandet klagas öfver växelkursens bekanta stegring, äfvensom öfver det afbräck, som göres af icke-borgare, som missbruka den dem gifna rätten att mot en afgift eller kontingent till staden idka gross- och kommissionshandel. De utsträcka nämligen denna

handel till både minut- och bondehandel. Vidare ledo de handlande stort intrång af de längre norrut belägna städerna, äfvensom af bruken i närheten. Deras förnämsta handelsområde utom Kopparberget var Torsåkers och Ofvansjö bergslag.

Sjöfarten åter, ehuru äfven den i nedgående, ansågs dock vara mera tillfredsställande. Trots förlusten under den närmast föregående tiden af icke så få ganska stora skepp, hade borgerskapet ännu 12 skepp, hvarmed sjöfarten utom Öresund bedrefs och sträckte sig understundom ända till Medelhafvet. För Östersjöfarten brukades 5 st. skepp.

Stadens utförselvaror utgjordes, enligt p. 2, af järn till några och tjugu tusen sk℔ och bräder till 2,000 tolfter, allt årligen.

I punkten 3 behandlas manufakturerna. De utgjordes af två tobaksspinnerier med en tillverkning af 60,000 à 70,000 ℔ tobak hvardera. Dessutom fanns Stenebergs sockerbruk med en tillverkning 1745 af 89,500 ℔ socker. Vidkommande stadens af landttullarna nödvändiggjorda staket upplyses i p. 6, att man börjat samla medel till dess ersättande med en mur af sten, åtminstone på södra sidan. Om någon början med dennas uppförande verkligen skedde, är icke kändt.

I nionde punkten innehålles en rätt intressant uppgift om försök att använda större eller mindre delar af stadsjorden till tobaksplantering. Högsta vederbörande voro tydligen mycket intresserade däraf och befallning hade ankommit om att en del af stadsjorden borde anslås därtill. Försök hade också gjorts och staden hade en hel sommar hållit en stipendiat i Alingsås för att å ort och ställe inhämta vederbörlig och grundlig insikt i saken. Men försöken hade misslyckats till följd af den tidiga kölden, som ej medgaf full utveckling af plantan, hvadan magistraten för sin del trodde, att denna plantering icke hade någon framtid i Gefle.

Visserligen hade en handelsman, Otto Folcker, meddelat, att han föregående år fått några hundra ℔ goda tobaksblader, växta i hans kål- och trädgårdar. Men de hade växt inne i själfva staden omgifna af plank och kunde icke ändra magistratens mening rörande möjligheten af växtens odling i större skala på öppna fältet.

Rörande strömmingsfisket, som fortfarande ansågs som ett af stadens mest gifvande näringsfång, upplyses, att man de senare åren börjat taga strömming äfven med not, nämligen ute i öppna hafvet och vid klippor i synnerhet vårtiden.

För öfrigt hänvisas till relationen själf, som följer här nedan.

Relation om Gefle stads tillstånd och beskaffenhet,

upprättad den 29 mars 1746.

Genom höggunstig skrifvelse af d. 12 nästl. mars hafver landshöfdingen högvälborne hr Erik Odelström magistraten vid handen gifvit, hurusom hans kungl. maj:t i nåder behagat befalla, att riksdagsrelationen om länets tillstånd med all skyndsamhet bör uppställas och afgå alldeles efter den ordning som 1742 års kungl. bref föreskrifver; alltså till underdånigste följe däraf har magistraten, hvad denne staden angår ödmjukeligen anföra skolat, att beträffande

1. handelns och sjöfartens tillstånd, dess ändringar, af- och tilltagande och huruvida staden de dem enkannerligen tillhörande näringar till följe af privilegier och åliggande plikt med deras och landets inbyggares beständiga nytta idka, måste man beklagligen efter handelssocietetens härvid afgifna berättelse tillkännagifva, att den förre uti näst förflutna 5 åren, undantagandes i synnerhet 1743, då arméen var här förlagd och de handlande kunde hafva någon större rörelse, mera af- än tilltagit och näringsmedlen, hvaraf vederbörande under en laglig handel och den högstes välsignelse borde eljest billigt förvänta någon förmån så till utlagors betalande som sitt och de sinas nödtorftiga uppehälle, äro nu tyvärr på åtskilliga sätt och genom många förändringar i handelsrörelsen så förminskade, att det handlande borgerskapet synes årligen och dag-

ligen vilja mer luta till undergång, sedan denne stadens borgerskap i dessa nästförflutna åren betalt ett ansenligt kontingent samt under sista kriget legt, utrustat och underhållit 50 båtsmän, tyckandes de handlande, att den fördärfliga stegringen af växelkursen har tillfogat såväl denne staden som hela riket i gemen en otrolig och alltför kännbar skada, hvilket i synnerhet grämer dem så mycket mer som rätta orsaken därtill icke kunnat utrönas eller begripas, på hvad hemligt sätt växelhandeln blir underhållen, då inga växlar stå att erhållas och penningarne för de utskeppade rikets produkter synas likväl böra i riket nödvändigt indragas. Och ehuruväl denne stapelstaden har att fägna sig af en häromkring belägen ansenlig järnbergslag, hvarigenom den förfallna handeln likväl ännu för någon del uppehålles och returerna af spanmål och andra för landet oundgängliga varors införskrifning till någon del befordras. Dock förmena de handlande, att man under den högstes välsignelse skulle få röna en långt fägnesammare förmån däraf om möjligt vore, att vår stad finge med detta länets*) eller åtminstone denne lille provinsen Gestriklands inbyggare nyttja en så oinskränkt handel som staden har den lyckan att vid många tillfällen ega med Kopparbergs läns invånare. Men det förra lärer icke stå att förmodas, emedan de norra städernas borgerskap har på Stockholm sin handel med de landsprodukter som der gifvas, hvarifrån de åter hemta, hvad deras landsorter kunna behöfva, och hvad af det senare eller Gestrikland öfrigt är, sedan bruken själfva försett sina underhafvande landbönder, kolare, smeder och dagsverkskarlar med det nödiga, består handelsrörelsen här i staden merendels i utborgningar och förlager till Torsåkers och Ofvansjö bergsmän, hvilka till de handlandes skada äro så ansenliga, att de och deras barn icke kunna göra sig förslag att få hälften af kapitalet mindre det därpå upplupna intresset. I förmågo af det denna staden förunte särskilte handelsreglementet**)

*) Vesternorrlands län. Det innefattade vid denna tid utom n. v. Gefleborgs län äfven det n. v. Vesternorrlands län och Jämtlands län. År 1762 delades detta län i två län, hvarvid Gestrikland, Helsingland och Herjedalen sammanfördes till Gefleborgs län. År 1810 skildes Herjedalen härifrån.

**) Reglemente för handelssocieteten i Gefle d. 5 dec. 1738.

har väl handelssocieteten med en sorgfällighet sökt inrätta handeln och näringen till publici tjänst och invånarnas nytta, hvarvid bemälde handelssocietet vid förefallande mål all begärd handräckning blifvit meddelad, men icke dess mindre beklagas af de handlande, att under tiden ståndspersonerna intet kunnat förvägras sätta sig här neder och i kraft af kungl. maj:ts allernådigste resolution på städernas allmänna besvär vid 1727 års riksdag och dess 31 § icke allenast opåtalt idkat den uti högstbemälte § tillåtna gross- och kommissionshandeln utan ock under hand en sådan förmån till annan så minutsom bondehandel extenderat, hvarigenom det handlande och skattdragande borgerskapet icke ringa minskning och afsaknad i näringen tillfogas, som i ingen måtto ersättes genom det ringa kontingent*) deremot betalas. — Sådana och flera det handlande borgerskapet tryckande svårigheter oaktadt hafva de dock ombeflitat sig att alltid vara tillräckeligen försedde med sådana varor, staden, landet och bergslagen nödiga varit och äro, och det i anseende till ortens aflägsenhet till så lindriga och ofta lindrigare pris än i Stockholm, så att ingen däröfver kan hafva skälig orsak att klaga. Hvad eljes den i denna punkt omförmälta sjöfarten angår, så tilltro sig stadens handlande att visa det de efter deras ringa förmögenhet till sjöfartens vidmakthållande haft och ännu hafva så många egna fartyg som de stapelstäder, hvilka med Gefle kunna komma i lika konsideration, ty oansedt den skada rederierna här år 1741 hade på en spaniefarare, Riddar S:t Jurgen kallad, af 72 svåra lästers storlek och 1743 på ett fartyg, Morgonstjärnan kalladt, af 60 svåra läster, som dels på Nord- och Västersjön och dels på Östersjön brukades, hvilka begge olyckligen omkommo, det förra med en saltladdning uti Kanalen, och det senare på Ösel uti Östersjön, äfvenväl skeppet Profeten Daniel om 130 svåra läster, som på ön S:t Michael vid Afrika strandade och 2:ne på kravel byggda jakter, däraf den ena uti kungl. maj:ts och kronans tjänst och den andra på Gottland förolyckades förutom skeppet Gref Karl Gustaf Bielke af 230 svåra lästers storlek, som rederiet för vissa orsaker år 1743 måst afstå

*) Kontingent, en afgift som af icke borgare betalades till borgerskapet för rättigheten att drifva affärer.

till sina medredare i Stockholm, så hafva stadens handlande likväl nu för tiden 12 fartyg, hvarmed de utrikes orterna besökas, och däribland 7 st. 120 till 90, 60 och 51½ svåra lästers storlek, som mest hafva sin fart utom sundet på Medelhafvet, Spanien, Portugal, Frankrike, England och Holland; de öfriga 5 st. från 30 till 19 svåra lästers storlek brukas här i Östersjön förutom ett vackert antal af skutor och jakter, hvarmed de inrikes orterna besökas.

2. Hvaruti landets förnämsta produkter så väl som de för invånarna nödiga inrikes eller utrikes varor bestå, samt förteckning å de samma i anseende till kvantiteten, så äro de utrikes varorna salt, spannmål och hvad som till lifsuppehälle hörer samt rudimaterier af ull, socker och tobaksblader äfven ock linfrö, lin och hampa det förnämligaste, hvaremot detta landets produkter allenast består uti järn och bräder, det förra några och tjugu tusen sk℔ och de senare ungefär 2,000 tolfter årligen och hvarpå ingen närmare förteckning kan uppgifvas, emedan helst hvad spannmålen och de flera utrikes varorna angår, som de handlande införskrifva, det ena året sker mer och det andra mindre allt efter orternas och landets behof; och som stadens handlande uti föregående 1:a punkt vid handen gifvit de skäl och omständigheter, som de förmena vara orsaken till handelsrörelsens aftagande i denna uti detta vidlyftiga Västernorrlands län belägna stapelstaden Gefle, det ock magistraten för sin del finner äga sin grund; alltså underställes högvälborne hr landshöfdingens höga ompröfvande, om och huruvida sådant uti riksdagsrelationen om länets tillstånd må bland annat kunna inflyta.

3. Om manufakturerne och dess tillstånd här i staden har magistraten efter hall- och manufakturrättens samt vederbörande egares afgifna berättelse i ödmjukhet anföra bort att nu för tiden härstädes ej flera äro i gång än 2:ne tobaksspinnerier och ett sockerbruk som med kungl. maj:ts och rikets högl. kommersekollegii särskilda privilegier äro försedda, varandes tobaksspinnerierna allt i fullkomligt stånd med sina pressar, bord, hus (?) och karfmaskiner, hvarvid några och fyratio personer af gesäller, daglönare och gossar arbeta och hafva sin föda och uppehälle samt kunna årligen vid hvarje

spinneri tillverka 60- à 70,000 ℔ tobak, men måste under tiden innehålla med arbetet i anseende därtill att köpare ej finnes till så stor myckenhets mottagande, hafvande nu ock i förråd af rudimaterie 28,000 ℔ utländska blader och förväntas mera efter föregången korrespondens instundande sommar. Och ehuruväl fabrikörerna förklarat sig hugade i anseende till höga öfverhetens befallning och egen därunder beroende förmån att spinna inrikes vuxna blader, så måste de dock därvid låta bero i anseende till den brist, här på orten är på sådana blader och att planteringen däraf härstädes ej låter sig fortsättas med den nytta, som vara borde, hvarom närmare härefter i 9:e punkten magistratens berättelse i ödmjukhet aflemnas skall. — Stenebergs sockerbruk är hvad själfva verket till dess byggnad, redskap, mästare, gesäller och andra arbetare angår uti godt och fullkomligt tillstånd och fortsättes arbetet med så stor drift som sig möjligen göra låter, så att uti förlidne år är efter uppgifvande tillverkadt 89,500 ℔ socker; men ägarna af verket anmäla att nuvarande konjunkturer tyckas vilja sätta dem i mycken eftertanke och ängslan, hvilket de ej skola kunna förtiga, ty 1:o skall rudimaterien på de utländska orterna nu vara så dyr, att den på 3:ne år stigit 50 procent och 2:o skall växelbristen och järnets dyrhet emot de nu varande utländska järnpriser göra dem så mycket hinder, att de intet kunna se eller uträkna, på hvad sätt någon rudimaterie af utländingen skall fås, så länge de äro utur stånd satta att honom kunna tillbörligen betala. Hvilka tvänne hufvudorsaker skola vara desamma, som förorsaka dyrheten på det här i riket tillverkade toppsockret, visandes sådant med uträkning, att enär ett ℔ fint toppsocker såldes till 6½ mrk, då den fina rudimaterien till 34½ à 35 mrks växelkurs kostade utifrån 8 à 8½ dito; så kan det nu icke säljas under 10½ mrk, då dylik rudimaterie kostar 13½ mrk, vid hvilket senare ändå är oberäknad differensen emellan den förut nämda och nu varande växelkursen, som jämte 1 öres manufakturfond på skålpundet bör tilläggas, hvarför och enär eftersinnas, till hvad pris det här i riket tillverkade toppsockret blifvit försåldt, handgripligen skall kunna slutas, att sockerbruksintressenterna i de förflutna 3:ne åren förut och då sockret såldes till 6½ mrk, hade

någorlunda skäligt intresse för sina i verket instuckna penningar. Dessutom klaga de ock öfver brist på tillräcklig afsättning och anföra att ehuruväl de i förlidne år i anseende till ofvan anförda svårigheter icke dristat sig införskrifva någon rudimateria utan endast låtit arbetet hitintills fortsättas af de förra årens förråder, så skall dock den olägenhet händt dem, att hvad de tillverkat har hela långa tiden i brist af köpare legat i Stockholm oförsåldt och ännu dem till skada vara i samma stånd, om icke Nya sockerbrukets intressenter i Stockholm oförmodligen upphandlat en kvantitet af 40,000 ℔, hvarpå de sedermera skola upphöjt prisen, som väl i anseende till rudimateriens dyrhet skall äga sin grund, men i anseende till den monopoliska afsikten nog eftertänkligt förekommer. Detta allt oaktadt så hafva likväl detta Stenebergs sockerbruks intressenter förklarat, att de ej mindre hädan efter än hittills skola tjäna det allmänna med det lilla, som i dessa handelstiders så kallade yttersta andedräkt ännu hos dem kan finnas öfrigt och hafva till den ändan redan på åtskilliga orter korresponderat om tillräcklig rudimateries inbekommande detta år uti den underdåniga förtröstan, att något medel lärer uppfinnas till växlars erhållande till den så helsosamt förordnade växelkursen och att höga öfverheten tager denna angelägenhet i ett så nådigt behjärtande, att de som för det allmännas nytta uppoffrat sitt goda, icke måtte blifva i mistning af näringsmedel, helst ehuru de af utländingars händer skola under många dem mötande svårigheter taga all rudimateria, de likväl alltid sålt deras tillverkade toppsocker till drägeligare priser än de utifrån kunna införskrifvas, så att enär de nu sälja sitt fina socker till 9¾ à 10 mrk skålpundet, så skall kunna visas, att det utländska skall komma att kosta 3⅛ daler, sedan den inländska tullen och de flera omkostningar blifvit erlagda.

Eljes hafver väl ock inspektoren Karl Qvistberg privilegier på en yllefabrik, hvilken för några år sedan varit i full gång, men nu för tiden i brist af förlag afstannat, utom det inspektoren själf med sitt eget folk därvid med ull- och bomullsgarns redande och spinnande äro sysselsatta, dock att intet stycke tyg därifrån på 3½ år blifvit till stämplande uppgifvet, som ej heller i anseende därtill magistraten kunnat lägga han-

den vid, att näringslösa kvinspersoner och andra, som tid och böjelse haft, blifvit vidare hållna till spinnande än hvad de själfva anbudit sig till och en hvar i sitt hushåll i anledning af höga öfverhetens uppmuntringar och egen fördel åstadkommit, som ock med framgång fortsättes. På en vaxduksfabriks inrättande här i Gefle hafver ock en vid namn Anders Zelling erhållit högl. kungl. kommersekollegii resolution och privilegium d. 7 februari 1739, men denne Zelling har därvid ingenting alltsedan tillgjort, utan är härifrån orten bortfaren, varandes ock samma omständigheter med den klädesfabrik, hvarpå handelsmannen Jakob Monie*) d. 2 december 1741 undfått privilegium. Utan hvad således här förut om fabrikerna anfördt är, finnes här å orten hvarken oljeslagerier eller såpsjuderier anlagda.

4. Tillståndet af stadens handtverkare och hvilka sig härunder satt, samt huru de deras handtverk drifva, är icke till en stor del så synnerligt, och kan magistraten vid detta tillfälle icke underlåta i ödmjukhet berätta, att ehuruväl sedan år 1741 antalet af ber:de handtverkare uti åtskilliga professioner sig förökat samt nu här tillsammans bestå af mer än 80 mästare, finnes dock för dem alla helst utaf vissa handtverk icke tillräckligt arbete i anseende såväl till ortens och invånarnas nog utblottade tillstånd, som i synnerhet att de nästan aldrig fått förtjäna något för arbete af monderingspersedlars förfärdigande, det de likväl förmodat åtmindstone för de uti länet indelta regimentena efter därom gjorda ödmjuka ansökningar, hvilket försatt en stor del af dessa handtverkare uti en sådan fattigdom, att de icke kunna afbörda sig deras årligen påkommande utskylder eller hafva på nödigt uppehälle någon särdeles tillgång. Utom detta, som för handtverkarna i gemen i ödmjukhet är anfördt, bör magistraten icke förtiga, att en eller annan af dem, som väl kunde hafva tillfälle att af handtverket, om det rätteligen sköttes, sig föda och försörja, därmed vårdslöst umgå och äro på annat mera hågade samt följaktligen staden till större last och tunga än någon nytta, och som magistraten icke underlåtit att förmana dem till ett

*) Densamme, som deltog i anläggningen af Stenebergs sockerbruk 1739 (?).

flitigare och bättre uppförande, så skall man ock vidare slikt påyrka, men i fall det intet vill hjälpa med dem, taga vid allvarsamma steg, hvartill lag och förordningar kunna gifva anledning.

5. Öfver denne punkt angående hospitalerna, barntukt och i hvad stånd fattighusen befinnas, hvad inkomster användas till deras underhållande, och om de i dylika hus intagna personerna äro näringsföra eller ej och i förra händelsen, om ej de något med deras händers arbete förtjäna kunna antingen genom spinnande, väfvande, sömmande, kardande, sorterande, bomullsplockande, redande eller annat dylikt, berättas i ödmjukhet det allenast, att hospital eller fattighus*) häruti staden är inrättadt, hvaruti årligen 12 fattiga eller hospitalshjon födas, skötas och underhållas och ehuru härstädes finnes ganska beklagligen en stor myckenhet af gamla, sjukliga och alldeles utfattiga personer, kunna dock några af dem öfver förenämda antal af 12 uti detta hospital icke intagas, emedan till deras underhåll af kungl. maj:t och kronan allenast 24 t:r spannmål äro donerade, som årligen åtnjutas här ifrån Gestrikland, som för 12 personer ändå icke ville föreslå, i synnerhet uti dessa tiders dyrhet på allt, utan fylles bristen genom frivilliga gåfvor af staden eller dess invånare, varandes nu för tiden inga näringsföra personer uti förenämda hospital, som kunna vara tjänliga till spinnande, väfvande, sömmande och mera dylikt, utan bestå de af 4 gamla, sjukliga och dels svagsinta manspersoner samt 8 nästan dylika kvinfolk, hvilka senares sysslor ibland kunna vara att, enär det åstundas, för en eller annan plocka dref af gammalt tågvirke och sprita dun, som man här kalla plägar.

6. Om tillståndet af staketerna omkring denna staden anföres ödmjukligen, att desamma, som af träverke äro uppsatta, årligen under- och vidmakthållas af borgerskapet med nog ansenlig bekostnad, tillika med själfva tullportarna och dess bommar, hvilka af stadens medel såväl byggas som repareras, utan att man för tiden vet vara hvarken på bem:de staketer eller tullportar och bomar något särdeles fel. Men som förfarenheten visar, att dessa staketer af trä, näml. stolpar och plankor, icke äro så särdeles varaktiga och pålitliga och ortens

*) Det senare s. k. Sofia Magdalenas.

beskaffenhet synes medgifva att med tiden kunna få staketer omkring staden åtminstone på södra sidan af sten; så är efter allmän öfverenskommelse med borgerskapet att få några medel härtill fastställdt, att af alla dem som blifva borgare till merbemälte tillämnade staketer eller stenmur i stället för träverke till det minsta bör betalas 3 d. k. m. af hvardera, hvarefter sedan år 1741 är nu samladt 178 d. k. m. som till en början af ofvann:de stenmurs uppsättande komma att användas, skolandes magistraten icke underlåta att framdeles efter den tillgång, som på medlen blifva kan, om denna staketbyggnad af sten behörigen föranstalta.

7. Alla till magistraten remitterade supplikationsmål och öfriga expeditioner har magistraten efter handen så mycket möjligt varit till sin behöriga verkställighet befordrat efter bilagda särskilda ödmjuka berättelse och hvad som uti ett eller annat enskildt mål ännu kan återstå, skall uppå vederbörandes påminnelser och efter dess omständigheter på lika sätt blifva till afgörande företaget.

8. Vidkommande stadens jord samt om den efter 12 § uti landshöfdingeinstruktionen och kungl. brefvet af d. 25 sept. nästl. år blifvit till nyttjande upplåten till sådana som den med rätta nyttja böra, och ej för andra näringars skull jordens häfdande och rätta skötsel hvarken behöfva eller medhinna, så ehuruväl borgerskapet under de förflutna åren velat tillegna sig nästan en oinskränkt disposition öfver bem:de stadens jord, den de ock efter deras gjorda påstående till en stor del fått själfva dela sins emellan; likväl och emedan slikt förorsakat en stor irring och många klagomål, som magistraten efter handen väl sökt rätta, men ännu icke fullkomligen kunnat verkställas genom någon allmän vretdelning, så länge borgerskapet icke mindre än magistraten påstått sig äga dispositionen, hvilket senare nu mera dock är afslaget genom högstbem:de hans kungl. maj:ts allernådigste bref af d. 25 sept. förl. år 1745, så att högvälborne herr landshöfdingen med magistraten och ingen annan öfver stadsjordens utdelning må hafva inseende, för den skull skall magistraten ställa sig sådant till underdånig efterrättelse samt under högvälborne herr landshöf-

dingens höga inseende stadsjorden vederbörande emellan hädanefter så utdela, som dess ed och embetes plikt fordrar.

9. Om den delen af stadsjorden, som till tobaksplantering efter kungl. maj:ts och rikets högl. kommerskollegii bref af d. 6 sept. förvekna anslås bör redan från den öfriga jorden afskild är eller ej, och i den händelsen tobaksplanteringen med fördel här ej nyttjas kan, om ej då densamma till linsäde bäst kunde användas, berättas i ödmjukhet, att hvad tobaksplanteringen angår, så hafver redan för många år tillbaka åtskilliga här uti staden därmed gjort försök, sedan staden en hel sommar med stor bekostnad hållit en man uti Alingsås att i från början eller ifrån själfva grunden om bemälde planterings rätta art och beskaffenhet göra sig underrättad, men sådant har icke velat lyckas för den årligen infallna kölden, innan bladen kommit till sin fullkomliga mogenhet, hvilket afhållit vederbörande härpå använda någon vidare kostnad. I anseende till hvartill och som magistraten således för sin del icke kan se, att tobaksplanteringen här, som man eljes gärna önskade, med någon fördel nytjas kan, så har magistraten hållit onödigt ifrån den öfriga stadsjorden afskilja den del däraf eller utaf den så kallade åkerjorden, som efter högbem:t kungl. kollegii bref härtill är anslagen. Och oansedt handelsmannen Otto Folcker, som magistraten vid detta tillfälle icke bör förbigå, gifvit vid handen, att han uti de nästförlidna åren kunnat göra någon liten samling af goda tobaksblader, växta uti dess träd- och kålgårgårdar, kan magistraten dock icke se, att ber:de plantering här må kunna bringas till någon fördelaktighet. Man lemnar, att Folcker årligen kunnat få några hundrade skålpund, som han berättar, det ock kan vara troligt, eftersom dess trädgård är belägen vid den gård han bebor inuti själfva staden och är med brädesplank omgifven, som till någon del kan afhålla kölden, i synnerhet höst och vår. Men att uppå öppna fältet uppå stadens åkerjord, som är belägen ¼-dels mil mer eller mindre utom staden komma någon tobaksplantering i gång, det finner magistraten icke låta sig göra. Emellertid skall icke fela Folcker så mycket af denna åkerjord, som han till sin tobaksplantering behöfver, om han den vidare åstundar. Eljes har magistraten tillförene uppå handelsmannen Samuel Totties

begäran, som här hafver ett tobaksspinneri, till tobaksplantering upplåtit honom en liten stadsåker närmast intill staden, hvilken han några år nyttjat, men nu nyligen ifrån sig lemnat, eftersom därpå icke kan växa några tobaksblader, hvilket äfven bestyrker, hvad magistraten här förut om denna plantering anfört. Samma beskaffenhet är ock 2:o nästan med linsädet här vid staden. Många göra väl därmed år efter annat försök, men hafva därvid icke särdeles funnit deras räkning. Hvad själfva linväxten beträffar, så kan den väl så här som annorstädes komma sig det ena året till mer det andra till mindre efter väderleken af en torr, våt, kall eller varm sommar, men det mera, som linväxten sedermera tarfvar och på en så kallad rätt rötning ankommer, det har man här svårt efter, emedan det af åkern eller jorden upprifna linet bör nedsänkas uti stilla och gyckaktigt (?) vatten och där någon tid rötas, om det skall blifva godt. Och som vid denna staden icke är tillfälle att betjena sig af ett dylikt vatten, så för den genom själfva staden löpande starka elfven som stora saltsjön därutanför, så synes, att linsädet här med ingen särdeles nytta kan fortsättas, utan stadsjorden med större fördel brukas till sädes- och gräsväxt såsom vederbörande mera gagnande för deras därpå använda omkostnad medels plöjande och gödande, som magistraten kan betyga, att största delen som stadsjorden innehafva icke försumma, såvida för mjölkens skull kreatur här måste underhållas i brist af annan tillgång af införsel ifrån landet eller eljes.

10. Beskaffenheten af stadens skog och huru den nyttjas, består däruti att som stadens invånare emot betalning omöjligen kunna blifva försedda med tillräcklig brännved ifrån de näst härintill belägna socknarna, så har magistraten icke kunnat förvägra dem som det åstunda att uppå stadsskogen taga nödig vedbrand, men allt timmerhygge på bemälde skog har varit och är förbjudet vidare än af gran till lador uti de så kallade stadsvretarne, som en eller annan haft nödigt, samt ibland något litet skeppsvirke af rötter och annat smått. Och oaktadt denna stadens skog är något vidt begripen, så beklagas dock, att han till förenämda nödvändiga behof snart icke vill blifva tillräcklig, såvida vedinförseln från landet förmedels kolningarna

till bruken årligen aftager, då den bristen på ved för invånarna i staden af stadsskogen nödvändigt måste ersättas.

11. Sedan år 1741 har antalet af invånarne här uti staden så särdeles hvarken till- eller aftagit, emedan efter 1740 års mantalslängd de skrifna personerna härstädes varit 2,122 och efter detta års sammaledes 2,002 personer, hvaraf äro anmärkte rätte hushållare utom hustrur, barn och tjänstefolk för det förra året 634 och för det senare 573 stycken, varande eljes antalet af själfva borgerskapet, som däribland är inräknadt efter de särskildt upprättade taxeringslängderna nu för tiden 355.

12. Öfver denna punkt, hvaruti magistraten slutligen är anbefalldt att afgifva berättelse om fiskerierna, af hvad art eller beskaffenhet, af- eller tilltagit, om något märkvärdigt därvid förelupit, om några nya nyttiga påfund ådagalagda till deras förbättring och om några försök blifvit anställda till själfva tillverkningssättets förbättrande eller ej, har magistraten utom den kunskap, man förr härom ägt, af vederbörande i synnerhet det här (så) kallade fiskerskapet väl sökt göra sig fullkomligen underrättad, om de något nytt sätt till upphjälpande af deras fiskeri påfunnit, men icke kommit vidare härmed än att ber:de fiskerskap, som sommaren öfver till största delen idka deras fiske uti de norrländska fiskehamnarna, förmält, att ehuru för icke så ganska många år tillbaka strömmingsfisket allenast blifvit idkadt och fortsatt med skötar, hafver likväl ber:de fiskerskap de senare åren uppfunnit ett godt sätt att fånga strömming med not utur vilda hafvet och vid klippor, i synnerhet vårtiden, hvarmed de somliga år haft att fägna sig öfver ett rikt strömmingsfiske, som vida öfvergått det fiske som de eljes uti bästa åren med skötar någonsin göra kunnat, dock är skötfisket icke aflagdt, utan idkas det jämte notfisket lika fullt; kunnandes man icke säga något om ber:de fiskes af- eller tilltagande, emedan om det det ena året är mindre, kan det det andra året vara större och mera. Utom detta fiske med not och skötar, som Gudi lof härifrån staden långt norrut med stor nytta och fördel brukas, hvaraf icke allenast detta utan ock nästgränsande län kunna till uppehälle få köpa, hvad som däraf betarfvas, har på många år tillbaka ingen särdeles annan fisk kunnat här uti skärgården fångas, ehuru en eller annan sig därom bemödat, vidare än att man allenast höst och vår med ryskjor, not och nät kan få gäddor, sik, abborr, gers, mört och ett slag, harr kallad. Dock allenast ganska litet, hvaraf vill slutas, det ingen annan fisk här finnes eller något tillräckligt af förbem:de sorter och således onödigt att till dess fångande använda någon tid och omkostnad, mindre därpå göra några andra försök än med ryskjor, not och nät, som härtill här brukas. Och hvad själfva tillverkningssättet af den fiskade strömmingen vidkommer, så har det hittills för någon del icke kunnat förbättras, utan fortfares därmed som af ålder vanligt varit medels strömmingens gilande och saltande uti dess rätta tid, som af fiskarna blifver iakttaget.

För öfrigt och ehuruväl tillståndet här uti staden i allmänhet är nog fattigt och för vederbörande hushållare medellöst och besvärligt, kan likväl magistraten med särdeles fägnad ödmjukeligen betyga, att största delen af stadens invånare varit nog måna och angelägna om lin och ulls anskaffande samt spinnande uti hushållen, hvarmed man redan kommit så vida, att en stor del så af man- som kvinnfolken hafva deras kläder af åtskilliga vackra, så ylle- som linnetyger, hvilka uti hushållen äro tillverkade, och förmodar man kunna ännu komma vidare härmed till nödigt bruk och behof, därest man ägde tillfälle att emot betalning blifva understödd med nödig ull och bomull.

J. H. Omnberg. P. Dufva. Th. Wallström. Fr. Ennes. Joh. Bolleman. H. (?) Holmberg. Georg Papst. Jonas Bergraff.

Joh. Nordenlöf.

(Gefle stads rådhusarkiv. 1746, 47, 48, 49 och 1750 årens brefconcepter. (I början.)

2. Något om fiskefärderna norrut från Gefle under 1700-talet.

Borgaren och fiskaren Jakob Sehlberg hade hos vederbörande anhållit att få skatteköpa fiskläget Trysunda i Själevads och Nätra socknar af Ångermanlands norra fögderi och äfven i landtränteriet inlemnat behörig köpeskilling.

Emellertid fann kammarkollegium, att nämda fiskläge liksom andra norrut belägna och af Geflebor hittills besökta ej rätteligen kunde mot stadganden i den nya lagen af 1736 till skatte säljas utan borde framgent förblifva kronoegendom och arrenderas ut till hugade spekulanter.

För att emellertid ingen oreda och orättvisa skulle begås, förordnade landshöfdingen, att de geflebor, som ville utöfva sitt vanliga fiske norrut, skulle hos magistraten låta anteckna sig och tillika angifva, med huru stor redskap de ärnade drifva sitt fiske och hvad afgift de erbjöde för rätten därtill, hvarefter de skulle få bevis på sin rätt eller skyddsbref af landshöfdingeembeten.

Till följd häraf anmälde sig här nedan antecknade, med uppgifvande både af namn, fiskläge och redskapens storlek. Uppgift på arrendebeloppen saknas dock.

Handlingarna, som ju lemna en viss inblick i stadens förhållanden på den tiden, meddelas här in extenso.

Pres. d. 12 mars 1737. Den 26 d:o uppläst för borgerskapet. Den 4 maj besvaradt.

Ädla, Äreborna och vällagfarna herrar borgmästare och råd!

Sedan landshöfdinge embetet uti min frånvaro d. 5 nov. förl. år till k. kammarkollegium öfversändt häradsrätternas ransakningar öfver fiskerierna i gemen här uti länet och då därjämte itererat borgarens här i staden Jakob Sehlbergs ansökning om skattebref på Trysunda fiskeskär beläget i skärgården utanför Skiäla och Nätra socknar uti Ångermanlands norra fögderi, efter som han därför långt för detta i landtränteriet betalt skatteförderingssumman 120 d. k. m., så har k. kammarkollegium genom skrifvelse under d. 24 nästl. febr. ibland annat gifvit mig vid handen, det k. kollegium funnit betänkligt att till skatte sälja bemälte fiskeskär, som efter skattläggningen skall bestå af 3:ne holmar och hvartill lyda 10 särskilda grund af den vidd och beskaffenhet, att 24 båtar där kunna hafva och idka fiskeriet, 12 skötsättningar på hvarje båt räknadt, utan håller före att densamma i följe af 18 kap. B. B. nya lagen och 1 och 2 §§ ej annorledes än med konungens befallningshafvandes lof och minne emot en viss afgäld bör nyttjas, samt såväl Gefle borgerskap som andra, hvilka äro vana att bruka detta fisket och till den ändan hus och kyrka i hamnen uppbyggt, frihet lemnas att äfven hädanefter sig däraf betjäna, såvida de därför en skälig afgift erlägga vilja, och har k. kammarkollegium för den skull låtit dess bref afgå till k. statskontoret, att bemälte deponerade köpeskilling länsman Stenklyfts arfvingar restituera låta, begärandes k. kammarkollegium därjämte, det ville jag sådant vederbörande till efterrättelse låta kungöra. Jag har för den skull ej underlåta bort att häraf lemna vällofl. magistraten vederbörlig del med begäran, att de af denna stadens fiskerskap, som i berörda Trysunda fiskeskär varit vana att idka strömmingsfiske, blifva genom lofl. magistratens föranstaltande härom behörigen underrättade samt tillika antydde att till åtnjutande häraf för detta och flera år sig hos lofliga magistraten gemensamt och skyndsamligen anmäla samt vid handen gifva, huru många skötläggningar eller båtrodder, de hvar för sig tänka bruka och hvad afgift de därför årligen erlägga vilja, på det taxeringen sedan och så snart mig härom kunskap gifves samt behörig specifikation inkommer på den af fiskerskapet sig åtagna afgiften, hvarvid i det nogaste k. m:ts och kronans intresse iakttages, må kunna därefter för hvar och en blifva utsatt och proportionerad; kommandes den, som sig således angifver och mitt bifall vinner, efter betingande på ett eller flera år att därå undfå behörigt bevis till sin säkerhet, hvarom äfven ordres till

vederbörande kronobetjänte med denna post afgår. I öfrigt ville lofliga magistraten äfven antyda dem af denna stadens fiskerskap, som på andra ställen utom Trysunda fiskeskär vid kronans allmänna fiskelägen och grund i skären idka sitt fiske, att de på lika sätt, som om Trysunda förmält är, sig hos lofl. magistraten till skälig afgifts åtagande anmäla samt mitt bifall därtill sedan afvakta, väl vetandes, att den som dess utom betjäna sig af några utaf dessa kronan tillhöriga fiskelägen och därtill med min tillåtelse icke vore försedd, en sådan då kommer att beläggas med det straff och vite, som i förberörda 18 kap. B. B. 2 § därom finnes utsatt.

Förblifver lofl. Magistratens tjänstvilligste

C. G. BIELKE.

Gefle den 9 mars 1737.

A. Nordblad.

(Gefle stads rådhusarkiv. 1737, 38, 39 årens landshöfdingebref, sid. 97.)

Anno 1737 d. 26 april kommo tillsammans på Gefle rådhus herrar borgmästarne Johan Palmborg och Erik Gärdslovius med rådmännerna Olof Dufva, Petter Vahlman, Jakob Werving, Kaspar Bahde, Gustaf Hartman och Johan Bollerman.

S. D. Efter kallelse infunno sig följande af denna stadens fiskerskap hamnfogden i Tröjsunda fiskehamn Jakob Sehlberg, Anders Forsholm för Ulfön, Olof Åbygge för Sandviken, Johan Hedström för Skarpudden, Olof Åkerberg för Åstholmen, Mikael Hardin och Pär Olsson Jerfgren för Norfälsviken, Anders Möller för Sörfälsviken, Nils Munk för Grisslan, Anders Norman för Bergön, Erik Järman för hamnen, Pär Hederström för Fogelharen, Anders Nordin för Höglässman, Erik Hedin för Norbo hamn, Nils Röbeck för Röviken och Nils Bilefelt för Krankbo, för hvilka samtl. blef uppläst högvälborne grefvens generalmajorens och landshöfdingens hr Carl Gustaf Bielkes till magistraten ankomna höggunstiga skrifvelse

af d. 9 mars förlidne, angående att de af borgerskapet, som ligga i fiske på Trysunda fiskeskär i Skiäla*) och Nätra socknar uti Ångermanland samt andra kronans allmänna fiskelägen och grund i skären böra för innevarande år och framgent sig hos magistraten anmäla samt vid handen gifva, huru många skötelägggningar eller båtrodder de hvar för sig tänka bruka och hvad afgift de därför årligen erlägga vilja, på det taxeringen därefter må kunna gå för sig till k. m:ts och kronans intresses bevakande och de därå af högbem. grefven generalmajoren och landshöfdingen må kunna undfå behörigt lof och bevis till sin säkerhet, så kärt dem är att undvika det straff och vite, som uti 18 kap. B. B. och dess 2:a § därom finnes utsatt.

I följe hvaraf de af borgerskapet, som ligga i Trysunda eller på några andra kronans skär, lofvade med första vilja sammanträda och sedan hos magistraten genom förteckning angifva, huru många vid hvart skär komma att ligga i fiske och huru många båtrodder hvar och en brukar samt hvad afgift de därför vilja erlägga, på det magistraten sedan hos högvälborne hr grefven generalmajoren och landshöfdingen däröfver må kunna inkomma med sin ödmjuka berättelse.

(Gefle stads rådhusarkiv. 1737 års justitie- och politie-protokoll, sid. 192.)

Förteckning på dem af Gefle stads borgerskap, som i följe af högvälborne grefvens generalmajorens och landshöfdingens hr Carl Gustaf Bielkes höggunstiga ordres af d. 9 mars 1737 hos magistraten hafva anmält sig för innevarande utresa i fiske vid efterskrefne kronoöar, neml.:

Ångermanland, Nätra socken och Ulfsundet	18 st.	hushåll fiskelagere	med 16	båtar
Dito Ulfön och San(d)viken	9 »	hushåll fiskelagere	» 11	»
Dito	Tullnären Schiller		» 2	»
Ångermanlands Norra kontrakt och Tröjsunda fiskehamn	14 st.	hushåll fiskelagere	» 17	»

*) Själevads.

Ångermanland, Skiäla*) socken och Grisslan	19 st.	hushåll fiskelagere med 19½ båt
Ångermanland och Nordingrå socken och Höglossman	6 »	hushåll fiskelagere » 6 båtar
Medelpad, Tynderö socken och Åstholmarna	9 »	hushåll fiskelagere » 9 »
Helsingland, Gnarps socken och	3 »	hushåll fiskelagere » 3 »
Hambronge socken och Kuskalfvarna	1 Pär Gabrielsson, Lund, med 1 båt	
Helsingland, Gjättendals socken och Gåsholmarna	1 Jakob Jockman med 1 båt	

*) Själevads.

(Gefle stads rådhusarkiv. 1737, 1738, 1739 års brefkoncepter, sid. 83.)

Steneberg.

Några framställda förslag till användning af byggnaderna och platsen däromkring.

Då aktiebolaget Gefle verkstäder år 1909 till Gefle stads disposition återställde Stenebergs för länge sedan nedlagda sockerbruks fabriksbyggnader, som det sedan 1893 disponerat, syntes man att börja med icke veta något bättre sätt att använda dem än att rifva desamma. Då detta utan tvifvel hade varit att beröfva det på gamla minnen fattiga Gefle ett af sina mera märkliga drag från gångna tider, reste sig ett så pass kraftigt motstånd mot denna tanke, att vederbörande beslöto att åtminstone tills vidare låta byggnaderna stå kvar och äfven vidtaga några åtgärder för deras nödtorftiga bevarande.

Tillika framkommo positiva förslag såväl till byggnadens användning som äfven den omgifvande markens. Vid samma tid utföllo de Murénska räntemedlen till stadsfullmäktiges disposition och en komité tillsattes för att till stadsfullmäktige

afgifva förslag till medlens användning och uppmaning utgick till föreningar och enskilde att till denna komité inkomma med önskningar och förslag.

Till följd af denna uppmaning inlämnade också Gestriklands fornminnesförening till komitén ett förslag som i hufvudsak dels förordade områdets anordnande till en folk- och minnespark, och de gamla byggnadernas restaurerande, dels anhöll om ett anslag för en gång af ett visst kapital, som kunde tjäna föreningen till grundplåt för att sätta henne i stånd att utöfva sin verksamhet efter en större måttstock än hittills kunnat ske.

Detta förslag lyckades dock icke vinna något afseende hos komitén.

I stället upptogs samma tanke af några enskilda, som i en hos stadsfullmäktige väckt motion gjorde ungefär samma yrkanden, som fornminnesföreningen.

I hvad rörde markens användning godkändes motionens syfte och en komité är nu i verksamhet för att föreslå lämpliga åtgärder. Den fornminnesföreningen särskildt rörande punkten »föranledde däremot för det närvarande icke någon åtgärd».

Då i alla fall så mycket af Fornminnesföreningens förslag tyckes blifva realiseradt som här antydts har det synts lämpligt att i dess meddelanden intaga själfva skrifvelsen till Murénkomitén äfvensom en plansch af entréen till området sådant det nu presenterar sig. Själfva fabriksbyggnaden är för sig afbildad i häftet för 1908.

Den åsyftade inlagan hade följande lydelse:

Till Murénkomitén.

Lika obestridligt, som det måste anses vara, att Stadsträdgården i Gefle har varit och är till mycken trefnad för stadens invånare, lika tydligt torde det vara, att denna trefnad dock förnämligast sträcker sig blott till dem som bo i stadens norra och vestra delar. För dem som bo längre öster och söderut och särskildt i de tätt bebyggda trakterna på och omkring Brynäsberget ter sig saken annorlunda.

Denna vidsträckta stadsdel har i det allra väsentligaste tillkommit efter Stadsträdgårdens anläggning i början på 1850-talet. Undantager man att vid den numera igenfyllda Islandslillån stränderna, åtminstone den på södra sidan, voro bebyggda så långt österut som till Stenebergsalléen, fanns det vid den tiden ytterst få byggnader i denna trakt öster om n. v. södra Kopparslagargatan och söder om Kaserngatan. Inom detta sålunda nytillkomna område bo f. n. icke mindre än omkring 12,000 à 13,000 människor.

För denna talrika befolkning torde Stadsträdgården rättvisligen få anses icke ligga så alldeles bekvämt, äfven sedan spårvägarna tillkommit, enär ju en färd dit för man och hustru jämte låt oss säga tre barn kostar en krona fram och tillbaka. I hög grad önskvärdt är det således, att något göres för att skaffa denna trakt ett område, en park, där möjlighet kunde finnas för familjerna att under den vackrare årstiden hämta frisk luft och vederkvickelse på närmare håll och med mindre kostnad än i Stadsträdgården.

Då nu en för en sådan anläggning synnerligen lämplig, men för bebyggande om än icke omöjlig så dock oländig och dyrbar plats finnes att tillgå så godt som i hjärtat af här ofvan afsedda stadsdel, så har man frågat sig, om icke något just nu, då penningemedel utan stadens betungande finnas tillgängliga, borde göras för att åt denna stadsdel anordna något, som kunde motsvara Stadsträdgården. En sådan åtgärd torde också få anses stå i full och god öfverensstämmelse med såväl ordalagen som andan i Murénska donationsfondens stiftelseurkund.

Vidare ligger detta område omgifvet af tätt bebyggda trakter och alltså kunde en parkanläggning därstädes utom samma syfte som Stadsträdgården äfven tillgodose ett annat behof, som visserligen icke torde få anses mindre viktigt därför, att det först på senare tider uppmärksammats, vi mena det behof, som gjort, att dylika anläggningar betecknats med namnet *lungor* för omgifvande trakter.

Till dessa båda synpunkter af allmän trefnad och sundhet kommer äfven den omständigheten, att ett alldeles speciellt kulturhistoriskt intresse knyter sig till denna del af staden. Området har nämligen mer än ett århundrade tillhört det på sin

tid för vår ort märkliga sockerbruket Steneberg, som under 1700-talet och en del af 1800-talet var ett af de mest framträdande dragen i stadens ekonomiska lif och hvars ännu kvarstående byggnader äro vittnen om, hur det kunde vara i den tidens borgerliga Gefle. Genom att bevara dessa byggnader och använda dem på något lämpligt sätt kunde åt denna park utom dess af naturen gifna förmåner ett särskildt behag förlänas genom dessa intressanta minnen från gångna tider och fädrens id.

Detta kulturhistoriska intresse har hittills varit tämligen svagt tillgodosedt i vår stad och vår provins och vi stå i detta hänseende betydligt tillbaka för våra grannprovinser.

Att så är händelsen med afseende på Upland, som är en af våra allra främsta kulturbygder, må vara mindre att fästa sig vid. Men äfven Dalarna och Helsingland hafva härvid ett synnerligt stort försprång. Och då bevarandet af minnen från forna tider och sträfvandet att icke blott i ord belysa och framställa gångna släktleds lif och lifsomständigheter är något, som såsom både lärorikt och lyftande för känslan mötes med sympati och intresse i hela vårt land, har Gestriklands Fornminnesförenings styrelse trott, att det enastående tillfälle, som nu erbjuder sig att räcka denna sträfvan i vår bygd en hjälpsam hand, icke borde lämnas opåaktadt.

De framställningar, som Gestriklands Fornminnesförenings styrelse med stöd af det ofvan anförda skulle vilja anhålla, att Murénkommittén behagade göra hos hrr stadsfullmäktige, skulle alltså vara följande:

1:o) att hrr stadsfullmäktige måtte till en folk- och minnespark reservera och anordna ett tillräckligt stort område af marken omkring Stenebergs sockerbruks kvarstående byggnader,

2:o) att dessa nu nämnda byggnader måtte bibehållas och iståndsättas,

3:o) att till parkens anordnande och byggnadernas restaurering, som lämpligast torde böra besörjas genom drätselkammaren efter fornminnesföreningens hörande, måtte af Murénska medlen anvisas en summa af 80,000 kr. samt att sedermera såväl park som byggnader öfverlämnas till Muréninstitutionens vård och disposition.

4:o) att åt Gestriklands Fornminnesförening måtte medgifvas rätt att på ansökan hyresfritt få sig af sagda institution upplåtna användbara lokaler för sin verksamhet hufvudsakligast inom sockerbruksbyggnaderna.

5:o) att hrr stadsfullmäktige behagade åt nyssnämnda Fornminnesförening för en gång anvisa ett belopp af 20,000 kr., hvaraf räntan finge användas för föreningens verksamhet mot den redovisningsskyldighet, som af hrr stadsfullmäktige kan blifva bestämd.

Skulle dessa framställningar i deras helhet icke kunna af kommittén förordas, anhålles, att i alla fall hemställan måtte göras,

att hrr stadsfullmäktige behagade i sammanhang med de åtgärder, som i stället komma att företagas, bereda föreningen någon lämplig lokal samt äfvenledes bevilja det ofvan begärda penningebeloppet af 20,000 kronor.

Gefle den 27 nov. 1909.

För Gestriklands Fornminnesförenings styrelse:

C. M. Ström.

Oskar Fyhrvall.

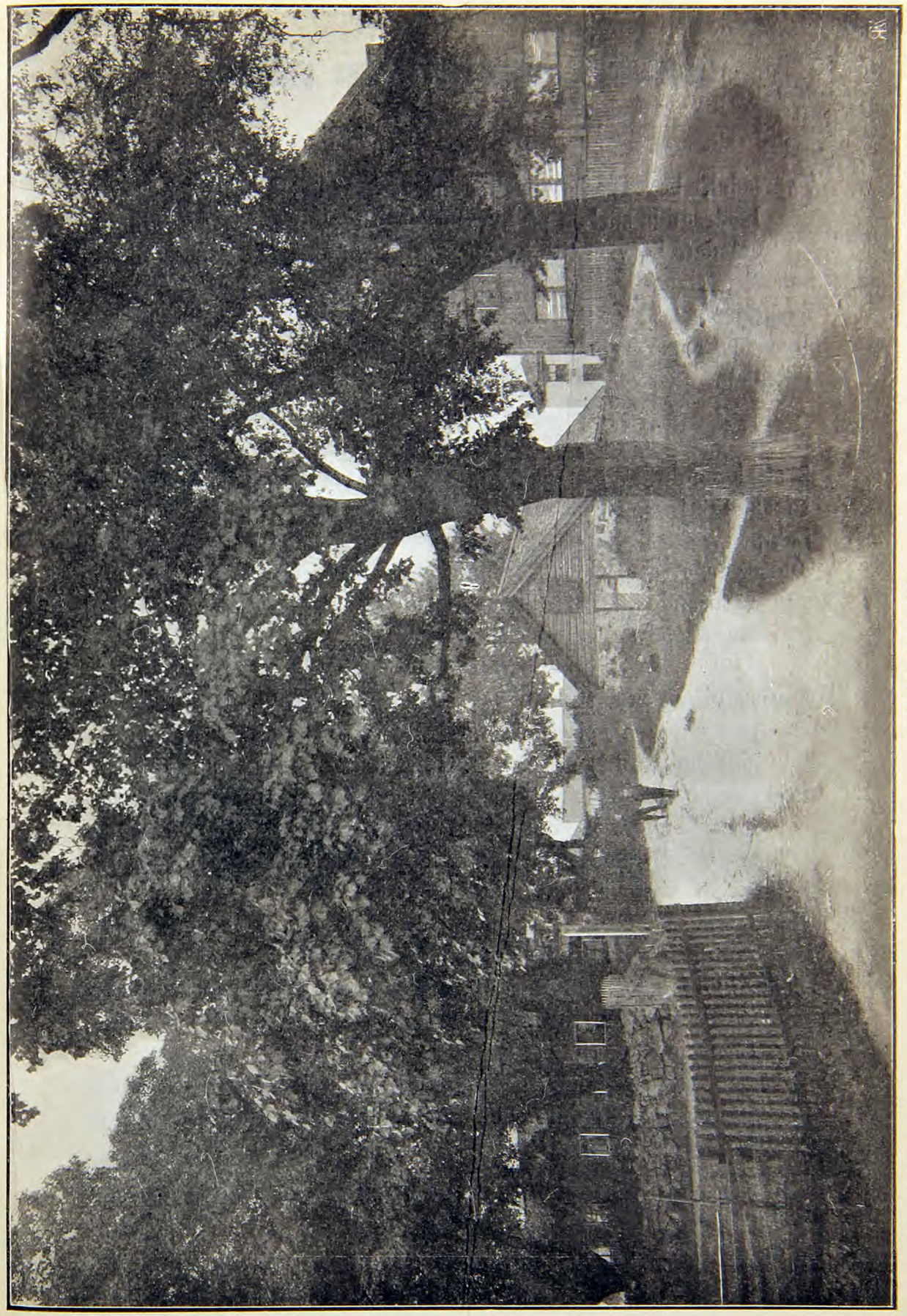

Bostadsbyggnaden. STENEBERG. Fabriksbyggnaden.

Gestriklands Fornminnesförenings samlingar.

Tvärsadel, begagnad vid bondgården Fallet i norra delen af Hedesunda socken på kyrkfärder. Troligen från 1700-talet, emedan körväg till kyrkan då ej fanns från Fallet.

Sele.

Dragonbetsel.

Diverse kopparmynt.

Betsman.

Allt detta såldt till föreningen af hemmansegaren Olof Hellström, Hellby, Hedesunda.

2 st. kanonkulor, hittade å Fredriksskans, då hamnen där anlades.

Ljusknekt från Hedesunda socken.

Lampett.

Födelsedagsgratulation, kommen från sjökapten Åsander, förutvarande ägare till Karlsberg utanför södra tullen, där idiotanstalten nu är belägen,

inköpta hos handlanden Löf.

Lappad järngryta, funnen vid ombyggnad af Kungsbrons norra stödjemur i spiseln i källaren till en vid Gafle-ån fordom belägen gård,*) skänkt af Gefle stads byggnadskontor 1909.

Beskrifning öfver Upplands, Gestriklands och Dalarnes järnbruk under en del af 1700-talet, gåfva af modellsnickaren A. E. Ferner 1910.

Selkrok af horn, skänkt af polismästaren E. Unge 1910.

Kassakista af järn, 3 st. kappsäckar m. m., gåfva af bankdirektör F. Stenbecks dödsbo 1910.

Tafla inom glas och ram föreställande ett barkskepp med beskrifning och inventarielista, skänkt af enkefru Kristina E. Hemgren 1911.

Diverse skadade taflor, en brandhink af smärting, en paraplyställning, 2 spinnrockar m. m., skänkta af fröken Maria Säfströms dödsbo 1911.

*) Strax öster om samma gård fanns bränd säd efter den därstädes fordomdags belägna vågen.

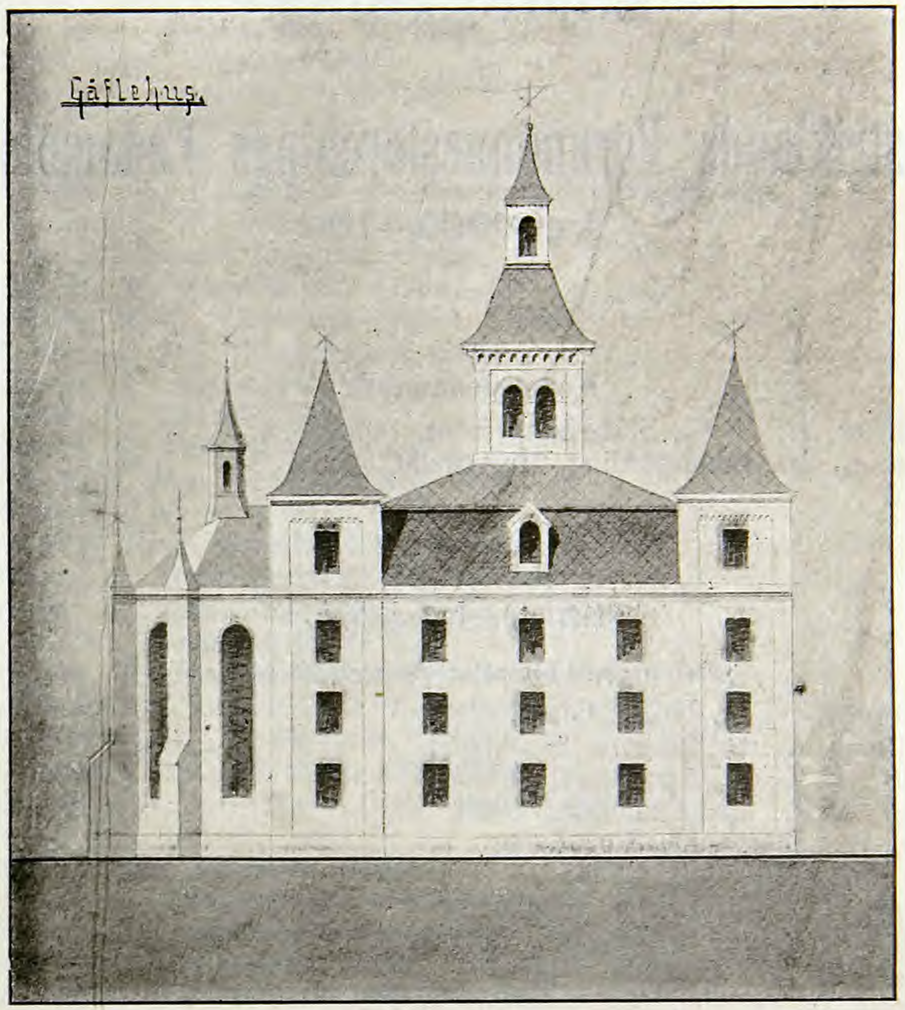

Gefle slott före branden 1727.

Originalet förvaras i Gefle högre allmänna läroverks bibliotek och utgör en rekonstruktion af slottets yttre utseende, upprättad af rektor J. Selggren. Se vidare Fornminnesföreningens meddelanden år 1892.

Förteckning

öfver

Gestriklands Fornminnesförenings Ledamöter

åren 1909—10.

Hedersledamöter:

Hamilton, H. E. G., Statsråd, Grefve, Stockholm.
Ström, C. M., Landshöfding, Hernösand. = 2.

Stiftande ledamöter,

som en gång för alla betalt minst 25 kr.:

Andersson, N. P., Byggmästare, Gefle.
Benedicks, G., Bruksägare, Stockholm.
Cavalli, B. G. J., Apotekare, Sköfde.
Ferner A. E., Modellsnickare, Gefle.
Folin, W., Disponent, Stockholm.
Gefle stads bibliotek, Gefle.
Kempff, Hj., f. d. Lektor, Stockholm.
Lundeberg, Chr., Bruksägare, Stockholm.
Rennerfelt, Th., Ingeniör, Uppsala.
Stolberg, B., Grefve, Norrköping. = 10.

Öfriga ledamöter,

som betala 3 kr. för år.:

Ahlbom, F. E., Vinhandlare, Gefle.
Allgulander, S. P., Handlande, Gefle.
Andersson, N. G., Stadsmäklare, Gefle.
Andersson, Rud., Järnhandlare; Gefle.
Anjou, K., Kronofogde, Gefle.
Berggren, C. W., Borgmästare, Gefle.
Björkman, V., Konsul, Lybeck.
Bäcklin, Rob., Läkare, Gefle.
Carlsson Erik, Grosshandlare, Gefle.

Cratz, E. A., Kronokassör, Gefle.
Delin, J. E., Grosshandlare, Gefle.
Ekbom, A., Bankdirektör, Gefle.
Engwall, Ernst, Grosshandlare, Gefle.
Engwall, Emil, Grosshandlare, Gefle.
Engwall Carl, v. Konsul, Gefle.
Ericsson, E., Possessionat, Torsåker.
Ericson, Gust., Kamrer, Gefle.
Forsberg, F., Ingeniör, Sandviken.
Fyhrvall, O., Lektor, Gefle.
Grundberg, C. V., Hamnkapten, Gefle.
Göransson, A., Ledamot af 1:a kammaren, Kungsgården.
Göransson, C. F., Direktör, Sandviken.
Göransson, Simon, Ingeniör, Gefle.
Hedin, E. A., Stadsarkitekt, Gefle.
Helander, A. L., Läroverksadjunkt, Gefle.
Holmstrand, Per, Vinhandlare, Gefle.
Hultman, A., Apotekare, Gefle.
Höglind, V., Rådman, Gefle.
Höglund, E., Disponent, Strömsbro.
Kjellerstedt, Per, Grosshandlare, Gefle.
Kjellerstedt, N., v. Konsul, Gefle.
Kronberg, Erik, Grosshandlare, Gefle.
Larsson, A., Förste provinsialläkare, Gefle.
Larsson, E., Kammarskrifvare, Gefle.
Lindh, W., Bankdirektör, Gefle.
Lindberg, Knut, Magistratssekreterare, Gefle.
Lindström, E., Lasarettsläkare, Gefle.
Lundeberg, Aug., Bruksägare, Gefle.
Magnuson, Tord, Direktör, Sandviken.
Malmborg, O. von, Major, Brandchef, Gefle.
Martin, B., Direktör, Gefle
Matton, E. A., Fabrikör, Gefle.
Mattsson, A., Färghandlare, Gefle.
Nilsson, A., Kommissionär, Gefle.
Nordin, R., Bankdirektör, Gefle.
Nordström, Sten, Grosshandlare, Gefle.
Norman, A., Skeppsklarerare, Gefle.
Rettig, E., Öfverstelöjtnant, Gefle.
Rosenberg, Carl, Rådman, Gefle.
Sandström, G., v. Häradshöfding, Gefle.
Sjöberg, A., Ferd., Fabrikör, Gefle.
Schüllerqvist, E. L., Grosshandlare, Gefle.
Sjöström, Carl, Målaremästare, Gefle.
Stenholm, J., Bankdirektör, Gefle.
Trolle-Bonde, C. J., Grefve, Trolleholm.
Törnlund, J. P., f. d. Stadskassör, Gefle.
Unge, Ernst, Polismästare, Gefle.
Walin, G., Rådman, Gefle.
Wallgren, G. A. F., Fältintendent, Stockholm.
Weibull, K., Läkare, Gefle.
Westergren, P. J., Grosshandlare, Gefle.
Westin, E., f. d. Riksdagsman, Åbydal.

Westman, Ag., Hushållningssällskapets sekreterare, Gefle.
Wickberg, Vitalis, Apotekare, Gefle.
Åkerhielm, Dan, Redaktör, Baron, Gefle. = 65.

Styrelse 1911:

Herr Landshöfdingen *O. von Sydow*, Ordförande.
„ Borgmästaren *C. V. Berggren*, v. Ordförande.
„ Lektor *O. Fyhrvall*, Sekreterare.
„ Bankdirektör *J. Stenholm*, Kassaman.

Innehåll:

Bidrag tilll Gefle stads historia under 1700-talet . . . . . sid. 1.
Steneberg, några framställda förslag till användning af byggnaderna och platsen däromkring, med plansch . . . . . „ 20.
Förteckning på inventarier tillhöriga Fornminnesföreningen . . „ 26.
Gefle slott före branden 1727 . . . . . „ 27.
Förteckning på ledamöter och styrelse . . . . . „ 28.

Gefle **1911.** Gefle-Postens Tryckeri.